

Egyetemes klasszikus és nemzeti múlt

Kutatás az antikvitás
modern recepciótörténetéről

Collegium Budapest

Amennyi modernitás, annyi antikvitás (Multiple Modernities, Multiple Antiquities) címmel kezdődött szeminárium sorozat a Collegium Budapestben. Idén már három alkalommal hangzottak el előadások, amelyek nyomán pontosan meghatározásra kerülhet az a *Klaniczay Gábor* koordinálta program, amellyel a Collegium valamint a társult magyar és külföldi kutatók az amerikai Getty Alapítványhoz kívánnak további támogatásért pályázni.

A kutatás az antikvitás modern kori befogadástörténete köré épül. A modern nemzet fogalma és a bürokratikus állam gyakorlata a 18. század végétől egyaránt nagyban támaszkodott a történeti múlt, s ezen belül az antikvitáshoz való viszony értelmezésére. A klasszikus antikvitás Winckelmann-i tisztelete mellett szerepet játszott a római, a különböző ókori keleti, sőt a germán-kelta, szkíta és más, „proto” nemzeti antikvitások folyamatos újraértékelése. Nem egy kultúra – így a magyar is – nagy súlyt helyezett a saját középkori mintáira, amelyek mintegy „pót” antikvitás feladatát látták el a közösségi identitás alakításában. Bizánc, Egyiptom, India, a zsidó illetve az arab keleti múlt mind további alternatívákat kínáltak az antikvitás hellén normájához.

A mostani kutatás lényege, hogy feltárja az antikvitásról alkotott képünk sokszínűségét, s ennek hatását az egyes eltérő nemzeti modernizációs stratégiákra. Ennek jegyében a kutatás komparatív, s minél több – főleg közép-kelet-európai – nemzeti narratíva rekonstrukciójára törekszik. Kulcsfontosságú szempont minden egyes eset vizsgálatánál, miként viszonyult az adott nemzeti régészeti, történetírói, muzeológiai felfogás az egyetemes antikvitás illetve a honi múlt kapcsolatához. Ennek keretében magyar részről a márciusi szemináriumon például Szakács *Béla Zsolt* (CEU) beszélt a hazai műemlék-fogalom változásairól, míg az áprilisi alkalommal *Marosi Ernő* (MTA) és *Fejős Zoltán* (Néprajzi Múzeum) elemezte nemzeti és egyetemes viszonyát a hazai művészettörténetben, régészetben illetve néprajzban. Kiemelkedően érdekes volt *David Wilson* – a British Museum volt igazgatójának az intézményről szóló, módszertanilag is úttörő szemléletű könyv (The British Museum: Purpose and Politics) szerzőjének – előadása, amely a 2000 egyik őszi számában jelenik meg magyarul. A júniusi szemináriumon *Török László* és *Nagy Árpád* (Szépművészeti Múzeum) összefoglalta a magyar kutatás egy-egy fő irányát. A 2005-re tervezett kopt kiállítás az egyiptomi keresztények kultúrájához

máig tapadó szakmai félreértéseket oszlathatja el. *Paul Arndt* erlangeni levéltári anyagának kutathatóvá válása pedig azt világíthatja meg, miként sikerült 1908 őszén *Hekler Antal* kezdeményezése nyomán egyetemes antik kollekciót vásárolni a Szépművészeti Múzeum számára. A múzeum ezzel a legfiatalabb olyan intézmény lett Európában, amely antik gyűjteményt hozott létre; a prágai kísérlet röviddel később már meghíúsult.

A budapesti siker annál értékesebb, mert az Antik Osztály – a *nomen est omen* bölcsességét meghazudtolva – már hosszú ideje a Szépművészeti Múzeum egyik legmodernebb szemléletű részlege, s ezzel éppen a jelen kutatás alapfeltevését igazolja, miszerint a (rég)múlt és a jelen iránti érdeklődés kölcsönösen rősítheti, semmint kizárja egymást.

Ébli Gábor